

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДОТЕРАПІЇ ЯК ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА КОРЕКЦІЇ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ІЗ ОСОБЛИВОСТЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Валентина Мелаш

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, Запоріжжя, Україна, 69000, vmelash2018@gmail.com;

ORCID: 0000-0002-7742-6451

Світлана Дубяга

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, Запоріжжя, Україна, 69000, svetlana_107@ukr.net;

ORCID: 0000-0001-5303-6726

Анастасія Варениченко

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри початкової освіти

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, Запоріжжя, Україна, 69000, varenychenko2013@gmail.com;

ORCID: 0000-0001-8920-6299

Для оптимізації процесу еколого-валеологічного виховання та корекції здоров'я учнів із особливостями інтелектуального розвитку необхідно використовувати технологію природотерапії. Нами визначені оптимальні методи психолого-педагогічної корекції суб'єктного ставлення до природи: методи виховання суб'єктного ставлення до природних об'єктів (метод екологічної ідентифікації, метод екологічної емпатії, метод екологічної рефлексії); методи, спрямовані на формування системи екологічних уявлень: (метод екологічної лабіалізації, метод екологічних асоціацій, метод художньої репрезентації природних об'єктів); методи навчання практично втілювати конкретні стратегії, технології еколого-валеологічної діяльності. (метод екологічної експектації, метод екологічної турботи).

Ключові слова: еколого-валеологічне виховання, корекція здоров'я учнів, діти з особливостями інтелектуального розвитку, природотерапія, методи, молодші школярі, інтегрований курс «Я досліджую світ».

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Спільно з передовими державами світу Україна обрала шлях сталого розвитку, пріоритетними завданнями якого є соціальне та еколого-валеологічне благополуччя населення. Проте успішно досягнути наміченого уряд може лише опираючись на моральну та практичну підтримку кожного громадянина країни.

При цьому суттєвими перешкодами є, з одного боку, екологічна необізнаність та безвідповідальність частини населення, з іншого, – загрозлива статистика стану його здоров'я. Сумною реальією сьогодення є завищений відсоток дітей молодшого шкільного віку з особливостями психічного та фізичного розвитку, які потребують спеціальної корекційної допомоги, задоволення

особливих освітніх потреб та продуктивного включення в стосунки з природним та соціальним оточенням [4].

Особливо актуально забезпечити таких школярів базовими екологічними (в тому числі й здоров'язберезувальними) знаннями, вміннями та навичками, необхідними для усвідомленої, екологічно-грамотної поведінки та стимуляції психічного розвитку.

Оскільки традиційні виховні стратегії не враховують специфіку розвитку психічних процесів особливих учнів, то вчителі закладів освіти мають віднайти ефективні методичні інструменти для реалізації триєдиного завдання стосовно таких школярів: адаптувати, плідно інтегрувати в стосунки з соціальним

та природнім довкіллям, навчити екологічно безпечно їх здійснювати.

МЕТА СТАТТІ – визначення методичних аспектів використання природотерапії як технології еколого-валеологічного виховання та корекції здоров'я учнів із особливостями інтелектуального розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ. Важливість і необхідність прищеплення бережливого ставлення до природи, надання елементарних екологічних знань та уявлень школярам з особливостями психічного розвитку підкреслювали Бібік Н. М. [1], Висоцька Л. [2], Давиденко Г. В. [3], Г. Блеч, А. Бордунова, О. Граборов, Є. Калініна, Ю. Кондратьєв, Н. Морозова, І. Усвайська, Г. Дульнев, І. Єременко, Є. Стребельова, В. Воронкова, Т. Головіна, Є. Ковальова, Н. Каняєва, Т. Ліфанова, Т. Пороцька, В. Сивоглазова, В. Синьов, Л. Співак, Л. Стожок, Т. Шевирьова та ін., визнаючи екологічне виховання особливих дітей пріоритетним напрямком в загальній виховній стратегії держави.

Зусилля педагога при цьому мають спрямовуватися на: 1) корекцію суб'єктного ставлення школярів до природи та гармонізацію стосунків з природним довкіллям; 2) корекцію психічних порушень та оздоровлення дітей [5, с. 34].

Проте позитивний результат – шанобливе та відповідальне ставлення до природного середовища та власного здоров'я – можна отримати лише шляхом комплексного впливу на емоційну, сенсомоторну, інтелектуальну і вольову сферу психіки дітей.

Надзвичайно потужним засобом становлення особистості та корекції її психічних порушень є об'єкти і явища навколишньої природи, тому з початкової освітньої ланки необхідно систематично застосовувати виховний та оздоровчий потенціал природотерапії.

Сутність використання природотерапії в процесі еколого-валеологічного виховання полягає в формуванні в учнів початкових класів екоцентричної наукової картини світу й адекватного природовідповідного, природозахисного та здоров'язберезувального характеру діяльності шляхом покращення їхнього психофізичного здоров'я.

Природотерапія – це специфічна технологія, яка шляхом впливу на учнів об'єктів і явищ природи допомагає: 1) здійснити профілактику, зміцнення і корекцію здоров'я дітей з психофізичними порушеннями; 2) активізувати пізна-

вальну діяльність та розвивати розумові здібності; 3) формувати екологічну та валеологічну свідомість (зокрема, шанобливе та відповідальне ставлення та ціннісне сприйняття природи та власного здоров'я); 4) адаптувати учнів молодших класів з особливими освітніми потребами до життя серед природи і соціуму.

Плануючи застосовувати технології природотерапії для формування еколого-валеологічної культури молодших школярів із особливостями інтелектуального розвитку слід враховувати наступне.

1. Зміст природотерапевтичного матеріалу має стосуватися об'єктів та явищ живої і неживої природи (характеризувати їх стан, позитивний вплив на психічне здоров'я людини) і способів використання їхнього оздоровчого ресурсу, щоб надавати природотерапевтичні знання, уміння та навички, формувати природозбережні переконання й поведінку дітей.

2. Природотерапевтичний матеріал та методика його подання мають комплексно враховувати такі індивідуально-варіативні показники, як: вік учнів, рівень психічного розвитку, екологічний досвід, індивідуальні сенсорні еталони, стан здоров'я, особливості світосприйняття тощо [8; 9].

Здійснюючи еколого-валеологічне виховання дітей з особливостями психічного розвитку, технологію природотерапії доречно використовувати як складові методів психолого-педагогічної корекції суб'єктного ставлення до природи.

І. Методи виховання суб'єктного ставлення до природних об'єктів.

1. В рамках *методу екологічної ідентифікації* (психологічне моделювання шляхом перетворення в образи об'єкти живої чи неживої природи), щоб надати уявлення про ці об'єкти та допомогти зрозуміти їхній стан, школярам можна запропонувати стати учасниками конкурсу «Голоси лісу» і виконати природотерапевтичні (звукотерапія та танцювальна терапія) завдання.

Дидактична мета: домогтися відчуття умовного злиття з природою, розуміння її почуттів і потреб, покращення психоемоційного стану.

Педагог пропонує об'єднатися дітям за власним бажанням у групи, і постаратися якомога точніше відтворити звуки, які можна почути у лісі. Це можна зробити голосом, жестами, мімікою та ін. Позмагатися у кого вийшло краще. В кінці поділитися враженнями від роботи.

2. *Метод екологічної емпатії.* Для актуалізації співпереживання школярем стану природ-

ного об'єкта та пробудження співчуття до нього корисно запропонувати учням виконати вправу «Біль природи», використовуючи засоби музикотерапії, ізотерапії.

Дидактична мета: тренувати уяву, фантазію, виховувати дбайливе ставлення до природи, коригувати психоемоційний стан (звільнення від переживань, агресії, стресів).

У вступній бесіді вчитель мотивує пізнання учнів запитаннями: Чи завжди ви можете розуміти інших людей, а вони вас? Чи однаково люди сприймають та ставляться до природного оточення? Що природа може відчувати від дій людей? Як потрібно спілкуватися з природою?

Прослухавши вірш В. Фольварочного «Біль природи» (під супровід класичної музики) школярі мають олівцями (фарбами) показати біль ялини, пташки, моря тощо на малюнку, або придумати власний вірш чи твір. В кінці поділитися враженнями та зробленими для себе висновками.

3. Метод екологічної рефлексії. Для аналізу школярами екологічної доцільності власних дій і вчинків стосовно природи можна задіяти музикотерапію та ізотерапію (при можливості ароматерапію) під час обговорення в класі екологічної ситуації [10, с. 47].

Дидактична мета: культивувати усвідомлене ціннісне ставлення до природи, навчити аналізувати свої вчинки стосовно природного оточення, покращити емоційний стан, зняти напругу та стрес.

Спочатку педагог пропонує школярам помилуватися красою природи. Можна показати відеофільм чи презентацію з квітковими пейзажами чи композиціями у супроводі класичної музики (наприклад, «Італійський концерт» Й. Баха) [6; 7]. Доцільно актуалізувати спогади учнів про їхні емоції і відчуття від безпосереднього спілкування з квітами: які вони на дотик, як пахнуть, які барвисті.

Далі діти мають обміркувати і обговорити змодельовану вчителем ситуацію: «Ви випадково не полили вчасно квіти на шкільній клумбі. Що можуть неполиті квіти про вас подумати?». Педагогу важливо підвести кожного учня до висновків, що: 1) рослини можуть вважати його безвідповідальним і жорстоким, оскільки потерпають від спраги через забудькуватість дитини; 2) рослини – це зелені помічники і друзі, які очищують повітря, прикрашають життя, оздоровлюють людину, приємно пахнуть та ін.; 3) за рослинами потрібно дбайливо доглядати і не забувати своєчасно поливати, просапувати, підпушувати.

II. Методи, спрямовані на формування системи екологічних уявлень.

1. Метод екологічних асоціацій можливо реалізувати використовуючи природотерапевтичну вправу «Дерево» (деревотерапія).

Дидактична мета: встановити асоціативний зв'язок учня з об'єктом природи, щоб сформулювати екологічно-відповідальне ставлення до нього та скоригувати психоемоційний стан.

В процесі безпосереднього спілкування з природою педагог пропонує учням обрати для себе уподобане дерево, обійняти його і спробувати відчутти і ввібрати його силу. Для цього учні впродовж 10–15 хвилин мають упертися п'ятами в землю, міцно стиснути кулаки і зіщипити зуби, зосередити погляд на дереві. Вчитель налаштовує кожного на сеанс енергетичного обміну з рослиною словами: «Уяви, що ти – могутнє дерево, маєш потужне коріння, тебе не лякають ніякі вітри, ніякі негаразди. Коли у тебе труднощі, важко на душі, тривожно або самотньо, плаксивий настрій, згадай і стань незламним «деревом», запевни себе, що ти сильний і здатний здолати все, що турбує і домогтися бажаного. Тоді ти з усім справишся, і все буде добре». В процесі деревотерапії учні опановують мистецтво володіти собою, позбавляються страхів, невпевненості у собі, тривоги, навчаються самоаналізу та умінню приймати рішення.

2. Метод екологічної лабілізації допомагає підвищити мотивацію школярів здійснювати екологічні та природолюбні дії та подолати відчуття переживання, тривоги, сорому, провини, розчарування, агресії, невпевненості, безпорадності через екологічну неефективність звичної поведінки. Щоб усунути лабілізацію вчитель може запропонувати молодшим школярам виконати вправу «Моральна дилема».

Дидактична мета: викликати емоції, що налаштовують на самостійну екологічну діяльність, спонукати учнів висловити ставлення до конкретного факту або подій, розкрити особисті враження, емоції, допомогти усвідомити необхідність бережливого ставлення до природи для особистого здоров'я.

В процесі ізотерапії вчитель пропонує учням помилуватися красою природи (показує відеофільм, презентацію, картини), яку псують сміттєзвалища, бездомні тварини, понівечені дерева. Після перегляду учні обмірковують запитання вчителя: 1. Яким у вас буває настрій, коли ви зустрічаєте сміттєзвалище серед вулиці? 2. Чи відчуваєте ви неприємні почуття через

забруднення довкілля? 3. Які емоції викликали у вас переглянуті картини природи, сплюндровані людиною? 4. Чи викликають у вас зображені екологічні негаразди бажання діяти, щоб виправити ситуацію? Далі учні виконують творче завдання «Щоб земля стала чистішою», в якому відтворюють свої враження і пропозиції.

Корисно запропонувати учням уявити себе мешканцями лісу, подумати і записати умови, потрібні для нормального і зручного життя у лісонасадженні. Наприклад, до списку умов для дерев у лісі учні мають записати: чисте повітря, достатньо чистої води, прибране сміття, догляд, боротьба з шкідниками і хворобами, наявність гніздівель для птахів та ін. Добре доручити дітям обміркувати та записати дії, які б вони зробили для поліпшення життя лісових мешканців, тобто скласти план екологічних дій.

3. Метод художньої репрезентації природних об'єктів передбачає формування образів природи в учня органічне поєднуючи засоби мистецтва та наукові знання, які набувають емоційного забарвлення, отже особистісної значущості. Ці завдання вчитель втілює через виконання учнями ізотерапевтичної вправи «Малювання своїх відчуттів».

Дидактична мета: організувати самовираження учнів у художніх образах, навчити відображати малюнком емоції, відчуті від спілкування з природою (безпосереднього чи опосередкованого), визначити та налаштувати на позитив психоемоційний стан учнів.

На уроці з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (тема «Осінні явища в житті рослин») після перегляду з учнями відео (презентації) з дивовижними осінніми пейзажами, барвистими осінніми квітами (у супроводі класичної музики) педагог пропонує їм згадати власні спостереження за осінніми змінами наприклад, з рослинами та поділитися своїми відчуттями і враженнями за допомогою олівців чи фарб. В процесі та після малювання діти мають вільно висловлювати свої почуття та мрії, що допомагає їм розкріпатися, подолати тривожність, нервозність, врівноважити агресію, оздоровитися. Наприкінці школярі повинні словесно (в творчій формі) презентувати свій малюнок перед однокласниками та долучитися до складання колірної гами настрою, яку педагог уважно аналізує, щоб мати уявлення про характер пануючої в класі атмосфери, самопочуття учнів, їхнє ставлення до змісту та методики навчання та природних об'єктів. Встановлено, що домінуючі на малюнках учнів кольори означають:

а) жовтий – сонце, світло, радість, звільняє організм від токсинів, стимулює позитивне сприйняття життя, допомагає подолати невпевненість; б) червоний – тепло, життя, дія, надає гарний настрій та рішучість; в) помаранчевий – добро, активізує розумову діяльність і творчі здібності; г) зелений – найпотужніший терапевт, доброзичливий, зміцнює дисципліну, поліпшує самопочуття; блакитний – освіжає, заспокоює.

За допомогою методу екологічно-емоційного впливу педагог формує біоетичні почуття та екологічно-прийнятні стереотипи поведінки в довкіллі, організовуючи чуттєве сприйняття (спостереження, дослідження) конкретних об'єктів природного оточення. З цією метою доцільно залучити учнів виконати вправу-релаксацію «Природа лікує» (ароматерапія, звукотерапія).

Дидактична мета: ознайомити та навчити використовувати оздоровчі властивості природи, сформувати вміння сенсорно відчувати природу, допомогти усвідомити взаємозв'язок і взаємозалежність з нею, розвинути потребу її оберігати.

Виконуючи вправу, школярі прослуховують аудіозапис «Голоси лісу» (звуки: спів пташок, шелест листочків, дзюркотіння джерела, шипіння змії, дзиччання комах та ін.) та вдихають запахи лікувальних трав (подушечки з лавандою, мелісою, розмарином, м'ятою, шавлією, ромашкою). В ході релаксації учні навчаються стримувати емоції; з мінімальними нервовими затратами долати стресові ситуації; знімають наслідки розумової, нервової та фізичної перевтоми; покращують настрій та самопочуття (зникає головний біль, роздратування. Додатково школярі привчаються відчувати життя природи, прислухатися до її звуків, милуючись формами та розмаїттям барв, роблять висновок про емоційну, естетичну та оздоровчу цінність природи, яку обов'язково потрібно оберігати для прийдешніх поколінь.

III. Методи навчання практично втілювати конкретні стратегії і технології еколого-валеологічної діяльності.

1. В рамках методу екологічної експектації (входження) педагог, щоб психологічно налаштувати молодших школярів на відповідну екологічним нормам і «вимогам» природи взаємодію з нею, може скористатися природотерапевтичним ефектом вправи «Наодинці з природою».

Дидактична мета: підготувати учнів до партнерських стосунків з природою, налаштувати на природолюбну стратегію поведінки в довкіллі,

розвивати сенсорні відчуття, активізувати уяву, актуалізувати позитивні емоції та зміцнити психофізичне здоров'я.

Вправа може виконуватися безпосередньо на місцевості (під час прогулянки, екскурсії), або педагог організовує уявний сеанс спілкування з мальовничими куточками природи (перегляд картин, відео, презентацій).

Педагог влаштовує хвилинки зустрічі з природою, наприклад, квітучого луку, та запрошує учнів деякий час помилуватися і насолоджуватися приємними враженнями. При цьому діти мають або безпосередньо, або уявно спостерігати (роздивлятися, слухати, нюхати, торкатися) та аналізувати свої відчуття.

Уявний сеанс спілкування з чудовою уподобаною дітьми місциною добре супроводжувати класичними мелодіями, звуками природного походження, запахами лугового різнотрав'я, адже школярі повинні уявити себе на ній і спробувати відтворити «побачене», «почуте», свої емоції і бажання у розповіді. Педагог скеровує процес фантазування та відтворення його результатів запитаннями: Кого і що ви зустріли і побачили на «лузі»? Які барви переважають на вашому «лузі»? Який колір Вам найбільш приємний, бадьорить і покращує ваше самопочуття? Що ви чуєте, які звуки вас радують, а які настожують? Якими ароматами наповнений ваш «луг»? Чи можна щось скуштувати, який смак? Спробуйте доторкнутися руками до лугових трав, тваринок, роси і відчуті їх на дотик? Спробуйте погуляти по траві босоніж, які відчуття отримуете? Поділіться з друзями своїми емоціями від прогулянки на «лузі»? Чи змінилося ваше самопочуття? Поміркуйте, як потрібно поводити себе серед природи, щоб отримувати гарний настрій, покращувати здоров'я?

Корисно запросити дітей відтворити свій емоційний стан у малюнку (сфотографувати), щоб пролонгувати приємні емоції і отримати більший терапевтичний ефект [13; 14].

2. Метод екологічної турботи в формі творчого завдання «Книга Дерева» (поєднує різноманітні природотерапевтичні засоби) педагог застосовує для налаштування учнів на активні дії, щоб допомогти природним об'єктам та всіляко сприяти їх благополуччю.

Дидактична мета: навчити відчувати спорідненість з природою; домогтися розуміння тотальної взаємопов'язаності у довкіллі, прищепити відповідальність і ціннісне ставлення до природи, сприяти прояву екологічної активності

учнів (співчуття, підтримка, співучасть, піклування), зміцненню психофізичного здоров'я.

Під час перебування в природному оточенні (на екскурсії, прогулянці, уроці милування) учні на пропозицію педагога вибирають уподобане дерево, яке за їхніми суб'єктивними відчуттями покращує їхнє самопочуття. Вчитель формулює завдання: впродовж року спостерігати за будовою, життям та змінами, що відбуваються з цим деревом, подіями, що його стосуються і фіксувати побачене (вести щоденник спостережень, робити замальовки, фотографувати). В процесі роботи школярі охоче виконують доручення вчителя: порівнюють будову дерева з людським тілом (наприклад, кора дерева нагадує шкіру людини, коріння – ноги, гілля – руки); замальовують кору дерева (заштриховуючи олівцем притиснутий до кори щільний папір); слухають шепіт стовбура дерева; вдихають запахи; занотують свої враження про відчуття та емоції дерева; фантазують про діалог дерева з вітром, сонцем, дощем; складають про дерево казки, оповідання, загадки; розмовляють і розмірковують з обраним об'єктом. Корисно націлити дітей досліджувати лікувальні властивості свого дерева, релаксувати біля нього, доглядати, обєрігати, часто навідувати. Кінцевим продуктом творчої та практичної діяльності кожного школяра має стати Книга Дерева, що містить записи, малюнки, звіти про акти турботи, рекомендації щодо екологічно грамотних та валеологічних стосунків з деревом. Книги Дерева учнів класу педагог використовує, щоб влаштувати виставку «Життя мого дерева».

Слід підкреслити, що надзвичайно потужний виховний, зцілюючий та стимулюючий розвиток сенсорної, емоційної, моральної та інтелектуальної сфери учня ефект дає організація педагогом безпосереднього контакту з об'єктами природи чи природними матеріалами.

ВИСНОВКИ. Таким чином, технологія природотерапії має посідати значне місце в екологічному виховному процесі, оскільки завдяки дії природних психологічних стимулів на перцептивний, когнітивний та практичний канали формування суб'єктивного ставлення учня до природи допомагає задіяти поведінкові психологічні стимули і в комплексі формувати позитивне й відповідальне ставлення до природи і власного здоров'я, спонукати до екологічно й валеологічно-доцільної поведінки, корегувати психічне і фізичне здоров'я дітей з особливостями інтелектуального розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителя. К. : ТОВ «ВД «Плеяди»», 2017. 206 с.
2. Висоцька Л. Державна політика в галузі інклюзивної освіти. *Профтехосвіта*. 2015. № 2. С. 10–11.
3. Давиденко Г. В. Інклюзивна освіта: досвід і перспективи : монографія. Вінниця, 2016. 242 с.
4. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text>
5. Засеркова Н. В., Трейтяк А. О. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків. К., 2016. 68 с.
6. Колупасва А. А. Сучасні інноваційні тенденції в освіті, навчанні та психолого-педагогічному супроводі дітей з особливими потребами. *Основи соціальної педіатрії* : навч.-метод. посіб. К., 2016. 179 с.
7. Кремень В. Г. *VII Міжнародний Конгрес зі спеціальної педагогіки та психології «Діти з особливими потребами: від рівних прав – до рівних можливостей»*. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3 (2), 2021. URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-3-2> (Дата звернення: 05.05.22).
8. Малишевська І. А. Теоретико-методичні основи підготовки фахівців психологопедагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія. Умань : «ВПЦ» Візаві, 2018. 386 с.
9. Удич З. І. *Основи інклюзивної освіти* : навч.-метод. посіб. Тернопіль : КІЦ «ПРИНТ-ОФІС», 2015. 378 с.
10. Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. *Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку* : навч.-метод. посіб. К. : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.
11. Шаповалова Т. Г., Мелаш В. Д., Ковальчук К. І. *Гармонізуюча енергетика природи* : навч.-метод. посіб. Бердянськ, 2015. 205 с. (Екологічна освіта для сталого розвитку).
12. Шевців З. М. *Основи інклюзивної педагогіки*. К. : «Центр учбової літератури», 2018. 248 с.
13. Melash V., Saienko Y., Varenychenko A. (2021). Theoretical and methodological foundations of training the future primary school teachers for research and innovation activity. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, pp. 121–125.
14. Shevchenko Yu., Dubiaha S., Melash V., Fefilova T., Saenko Yu. (2020). The role of teachers in the organization of inclusive education of primary school pupils. *International Journal of Higher Education* / Vol. 9, No. 7. Pp. 207–216.

METHODS OF USING NATURE THERAPY AS A TECHNOLOGY OF ECOLOGICAL AND VALEOLOGICAL EDUCATION AND CORRECTION OF HEALTH OF STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

Valentyna Melash

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Elementary Education

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, 59 Naukove Mistechko str., Zaporizhzhia, Ukraine, 69000, vmelash2018@gmail.com;

ORCID: 0000-0002-7742-6451

Svitlana Dubiaha

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Elementary Education

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, 59 Naukove Mistechko str., Zaporizhzhia, Ukraine, 69000, svetlana_107@ukr.net;

ORCID: 0000-0001-5303-6726

Anastasiia Varenychenko

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Elementary Education

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, 59 Naukove Mistechko str., Zaporizhzhia, Ukraine, 69000, varenychenko2013@gmail.com;

ORCID: 0000-0001-8920-6299

In order to optimize the process of ecological and valeological education and correct the health of children with intellectual disabilities, it is necessary to use the technology of nature therapy. We have identified the best methods of psychological and pedagogical correction of the subjective attitude to nature: methods of educating the subjective

attitude to natural objects: method of ecological identification (psychological modeling by transforming objects of living or inanimate nature into images); method of ecological empathy (to actualize childrens' empathy for the state of the natural object and awaken empathy for it, it is useful to invite children to perform the exercise "Pain of Nature", using the means of music therapy, isotherapy); method of ecological reflection (to analyze the ecological expediency of childrens' own actions and actions in relation to nature, you can use music therapy and isotherapy (if possible, aromatherapy) during the discussion in the classroom of the environmental situation); methods aimed at forming a system of ecological ideas: (method of ecological labialization, method of ecological associations, method of artistic representation of natural objects); teaching methods to practically implement specific strategies, technologies of ecological and valeological activities (method of ecological expectation, method of ecological care).

The technology of nature therapy should play a significant role in the ecological educational process, because due to the action of natural psychological stimuli on the perceptual, cognitive and practical channels of forming a subjective attitude to nature helps to use behavioral psychological stimuli and form a positive and responsible attitude to nature to encourage ecologically and valeologically expedient behavior, to correct mental and physical health of children with features of intellectual development.

Key words: ecological and valeological education, correction of students' health, children with intellectual disabilities, nature therapy, methods, children of primary school, integrated course "I explore the world".

REFERENCES

1. Bibik, N. M. (2017). Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia [New Ukrainian school: a guide for teachers]. K. : TOV "VD 'Pleiady'", 206 p. [in Ukrainian]
2. Vysotska, L. (2015). Derzhavna polityka v haluzi inkliuzyvnoi osvity [State policy in the field of inclusive education]. *Vocational education*. № 2. P. 10–11. [in Ukrainian]
3. Davydenko, H. V. (2016). Inkliuzyvna osvita: dosvid i perspektyvy: monohrafiia [Inclusive education: experience and prospects] : monograph. Vinnytsia, 242 p. [in Ukrainian]
4. Derzhavnyi standart pochatkovoï osvity. Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. № 87 [State standard of primary education. Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 21, 2018 № 87]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text> [in Ukrainian]
5. Zaierkova, N. V., Treitiak, A. O. (2016). Inkliuzyvna osvita vid A do Ya: poradnyk dlia pedahohiv i batkiv. [Inclusive education from A to Z]: a guide for teachers and parents. K., 2016. 68 p. [in Ukrainian]
6. Kolupaieva, A. A. (2016). Suchasni innovatsiini tendentsii v osviti, navchanni ta psykholoho-pedahohichnomu suprovodi ditei z osoblyvymy potrebamy [Modern innovative trends in education, training and psychological and pedagogical support of children with special needs]. *Fundamentals of social pediatrics* : manual. K. 179 p.
7. Kremen, V. H. (2021). VII Mizhnarodnyi Konhres zi spetsialnoi pedahohiky ta psykholohii "Dity z osoblyvymy potrebamy: vid rivnykh prav – do rivnykh mozhlyvostei". [VII International Congress on Special Pedagogy and Psychology "Children with Special Needs: From Equal Rights to Equal Opportunities"]. *Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 3 (2). URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-3-2> [in Ukrainian]
8. Malyshevska, I. A. (2018). Teoretyko-metodychni osnovy pidgotovky fakhivtsiv psykholohopedahohichnoho profilu do roboty v umovakh inkliuzyvnoho osvitnoho seredovyscha [Theoretical and methodological bases of preparation of specialists of psychological and pedagogical profile to work in the conditions of inclusive educational environment] : monograph. Uman : VOC Vizavi, 2018. 386 p. [in Ukrainian]
9. Udych, Z. I. (2015). Osnovy inkliuzyvnoi osvity : navch.-metod. posib. [Fundamentals of inclusive education : manual]. Ternopil : KIC "PRINT-OFFICE", 2015. 378 p. [in Ukrainian]
10. Chebotarova, O. V., Blech, H. O., Hladchenko, I. V., Bobrenko, I. V., Miakushko, O. I., Sukhina, I. V., Trykoz, S. V. (2020). Korektsiino-rozvyvalni tekhnolohii navchannia ditei z kompleksnymy porushenniamy rozvytku : navch.-metod. posib. [Correctional and developmental technologies of teaching children with complex developmental disorders : manual]. K. : ISPP named after Mykola Yarmachenko NAPS of Ukraine, 2020. 558 p. [in Ukrainian]
11. Shapovalova, T. G., Melash, V. D., Kovalchuk, K. I. (2015). Harmonizuiucha enerhetyka pryrody : navch.-metod. posib. [Harmonizing energy of nature : manual]. Berdyansk, 205 p. (Environmental education for sustainable development). [in Ukrainian]
12. Shevtsiv, Z. M. Osnovy inkliuzyvnoi pedahohiky. [Fundamentals of inclusive pedagogy]. K. : "Center for Educational Literature", 2018. 248 p. Pp. 14–24. [in Ukrainian]
13. Melash, V., Saienko, Y., Varenychenko, A. (2021). Theoretical and methodological foundations of training the future primary school teachers for research and innovation activity. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, pp. 121–125.
14. Shevchenko, Yu., Dubiaha, S., Melash, V., Fefilova, T., Saenko, Yu. (2020). The role of teachers in the organization of inclusive education of primary school pupils. *International Journal of Higher Education* / Vol. 9, No. 7. Pp. 207–216.

Стаття надійшла 16.02.2022